

Byla C-460/23 [Kinshasa]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2023 m. liepos 21 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Tribunale di Bologna* (Italija)**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2023 m. liepos 17 d.

Kaltinamoji:

OB

Pagrindinės bylos dalykas

Baudžiamoji byla prieš Kongo kilmės OB; ji kaltinama atlikusi veiksmus, kuriais siekta padėti dviem nepilnametėms (taip pat užsienietėms) neteisėtai atvykti į Italiją, taip pat kaltinama suklastotų savo ir dviejų nepilnamečių asmens tapatybės dokumentų turėjimu.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Remdamasis SESV 267 straipsniu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių padėjimą neteisėtai atvykti ir apsigyventi, ir susijusių Italijos įgyvendinimo taisyklių, kuriose, kalbant apie nusikalstamą veiką, t. y. padėjimą užsieniečiui neteisėtai atvykti į šalį, nenumatyta, kad humanitarinės pagalbos tikslas gali būti laikomas pateisinančiu pagrindu, dėl kurio panaikinamas baudžiamumas, atitiktis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijai (toliau – Chartija).

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar pagal Pagrindinių teisių chartiją, ypač jos 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, siejamą su 6 ir 17 straipsniuose įtvirtinta teise į asmens laisvę ir teise į nuosavybę, taip pat 2 ir 3 straipsniuose įtvirtintomis teisėmis į gyvybę ir fizinę neliečiamybę, 18 straipsnyje įtvirtinta teise į prieglobstį ir 7 straipsnyje įtvirtinta teise į šeimos gyvenimą, draudžiamos Direktyvos 2002/90/EB ir Pamatinio sprendimo 2002/946/TVR nuostatos (Italijos teisėje įgyvendintos T.U.I. (Nuostatų dėl imigracijos taisyklių ir užsieniečio statuso suvestinis tekstas) 12 straipsnio nuostatomis) tiek, kiek pagal jas valstybėms narėms nustatoma pareiga numatyti baudžiamąsias sankcijas tam, kas iš anksto apgalvotai padeda arba atlieka veiksmus, kuriais siekiama padėti užsieniečiams neteisėtai atvykti į Sąjungos teritoriją, net ir tais atvejais, kai veiksmai atliekami ne dėl finansinės naudos, kartu nenumatant valstybių narių pareigos nebausti už padėjimo neteisėtai atvykti į šalį veiksmus, kuriais siekiama teikti humanitarinę pagalbą užsieniečiui?

2. Ar pagal Pagrindinių teisių chartiją, ypač jos 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, siejamą su 6 ir 17 straipsniuose įtvirtinta teise į asmens laisvę ir teise į nuosavybę, taip pat 2 ir 3 straipsniuose įtvirtintomis teisėmis į gyvybę ir fizinę neliečiamybę, 18 straipsnyje įtvirtinta teise į prieglobstį ir 7 straipsnyje įtvirtinta teise į šeimos gyvenimą, draudžiama T.U.I. 12 straipsnio nuostata, pagal kurią nustatoma baudžiamoji atsakomybė, tiek, kiek pagal ją baudžiama už asmens veiksmus, kuriais siekiama padėti užsieniečiui neteisėtai atvykti į valstybės teritoriją, net ir tais atvejais, kai veiksmai atliekami ne dėl finansinės naudos, kartu nepanaikinant baudžiamumo už padėjimo neteisėtai atvykti į šalį veiksmus, kuriais siekiama teikti humanitarinę pagalbą užsieniečiui?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2002/90/EB, apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi; visų pirma jos 1 straipsnis.

2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi; visų pirma jo 1 straipsnio 1 dalis ir 6 straipsnis.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija; visų pirma jos 52 straipsnio 1 dalis.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Decreto legislativo n. 286 del 25 luglio 1998 (Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero) (1998 m. liepos 25 d. Įstatyminis dekretas Nr. 286 (Nuostatų dėl imigracijos taisyklių ir užsieniečio statuso suvestinis tekstas; toliau – TUI)); visų pirma jo 12 straipsnis:

1. *Išskyrus atvejus, kai padaroma sunkesnė nusikalstama veika, kiekvienas asmuo, kuris, pažeisdamas šio suvestinio teksto nuostatas, skatina, organizuoja, finansuoja ar vykdo užsieniečių gabenimą į Italiją ir jam vadovauja arba atlieka kitus veiksmus, kuriais siekiama padėti užsieniečiams neteisėtai atvykti į Italiją ar į kitos valstybės, kurios piliečiai jie nėra arba kurioje jie neturi leidimo nuolat gyventi, teritoriją, baudžiamas laisvės atėmimo bausme nuo dvejų iki šešerių metų ir 15 000 eurų bauda už kiekvieną asmenį.*
 2. *Nepažeidžiant Baudžiamojo kodekso 54 straipsnio nuostatų, Italijoje vykdoma gelbėjimo veikla ir teikiama humanitarinė pagalba valstybės teritorijoje esantiems užsieniečiams, kuriems reikia pagalbos, nelaikomos nusikalstamomis veikomis.*
- <...> [tolesnės dalys, susijusios su panašiomis, bet sunkesnėmis nusikalstamomis veikomis, už kurias skiriamos griežtesnės bausmės]*

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2019 m. rugpjūčio 27 d. Kongo kilmės OB atvyko prie Bolonijos oro erdvės sienos skrydžiu iš Kasablankos, pateikė suklastotą Senegalo pasą ir lydėjo dvi aštuonerių ir trylikos metų mergaites bei pateikė jų du suklastotus pasus. Taip OB atliko veiksmus, kuriais siekta padėti dviem nepilnametėms neteisėtai atvykti į Italijos teritoriją, ir buvo kaltinama „padėjimu užsieniečiui neteisėtai atvykti į šalį“, kaip tai suprantama pagal TUI 12 straipsnio 1 dalį.
- 2 2019 m. rugpjūčio 28 d. OB buvo sulaikyta, o abi mergaitės *Tribunale per i minorenni* (Nepilnamečių bylų teismas, Italija) nutartimi buvo apgyvendintos specialioje globos įstaigoje.
- 3 2019 m. rugpjūčio 29 d. OB buvo išklaudyta *Giudice per le Indagini Preliminari del Tribunale di Bologna* (Bolonijos teismo ikiteisminio tyrimo teisėjas, Italija); jam nurodė, kad ji pabėgo iš Kongo Demokratinės Respublikos, kad išvengtų savo partnerio grasinimų mirtimi jai ir jos šeimai po to, kai nutrūko jų santykiai. Ji taip pat nurodė, kad su ja keliavusios nepilnametės buvo atitinkamai jos dukra ir dukterėčia (jos mirusios sesers dukra, kurią ji globojo) ir kad ji jas pasiėmė su savimi, nes bijojo dėl jų fizinės neliečiamybės. Minėtas teisėjas patvirtino OB sulaikymą, tačiau nenurodė, kad ji turi būti laikoma kalėjime.
- 4 2019 m. spalio 9 d. kaltinamoji pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. Su juo susijęs procesas dar nėra baigtas.
- 5 Vėliau Nepilnamečių bylų teismas nustatė, kad viena iš dviejų nepilnamečių iš tikrųjų buvo kaltinamosios dukra ir kad tikėtina, jog kita mergaitė iš tikrųjų buvo jos dukterėčia.

- 6 2023 m. gegužės 29 d. per prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo posėdį kaltinamosios gynėjas pasiūlė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patenkino šį prašymą ir sustabdė nacionalinės bylos nagrinėjimą.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra teismas, kuris turi spręsti dėl kaltinamosios baudžiamosios atsakomybės.
- 8 Šis teismas pirmiausia paaiškina, kad TUI 12 straipsnio 1 dalyje numatytas padėjimas užsieniečiui neteisėtai atvykti į šalį yra pavojinga nusikalstama veika, nes Italijos teisės aktų leidėjas, turėdamas tikslą iš anksto užkirsti kelią teisinės vertybės pažeidimui, siekia bausti jau už veiksma *per sé* tik dėl to, kad buvo atlikti veiksmai, kuriais siekiama padėti ne Sąjungos piliečiams neteisėtai atvykti į šalį, neatsižvelgiant į motyvus, kuriais grindžiami tokie veiksmai. Be to, nenumatyta, kad turi būti konkretus ketinimas pasipelnyti iš nusikalstamos veikos (konkretus nusikalstamas ketinimas pasipelnyti yra reikšmingas tik kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė).
- 9 Kitas šios nusikalstamos veikos aspektas yra tas, kad ji yra laisvos formos, nes nusikalstamą veiką kaltininkas gali padaryti bet koku būdu bet kokiomis priemonėmis. Taigi veiksmai gali pasireikšti daugybe įvairių formų.
- 10 Vienintelis pateisinantis pagrindas yra numatytas TUI 12 straipsnio 2 dalyje, tačiau nagrinėjamu atveju jis netaikytinas, nes suponuoja, kad gelbėjimo veikla vykdoma ir humanitarinė pagalba teikiama Italijos teritorijoje jau esančiam užsieniečiui (atvejai, kai padedama apsigyventi arba išvykti iš Italijos į kitas valstybes nares).
- 11 Tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė taip pat taikoma tiems asmenims, kurie padėjo užsieniečiui neteisėtai atvykti į šalį humanitarinės pagalbos tikslais, net jeigu užsieniečiui reikia pagalbos.
- 12 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Italijos teisės aktai atitinka Sąjungos teisės reglamentavimo sistemą, kaip nustatyta Direktyvoje 2002/90/EB ir Pamatiniame sprendime 2002/946/TVR (toliau – Sąjungos reglamentavimo sistema), nes pagal šią reglamentavimo sistemą, kalbant apie padėjimą atvykti į šalį, pirma, nenumatyta finansinės naudos siekio ir, antra, nenumatyta aiškių reikalavimų neteisėtiems veiksams nustatyti, todėl jie gali pasireikšti įvairiomis formomis.
- 13 Kalbant apie nebaudžiamumo pagrindą, Direktyvos 2002/90/EB 1 straipsnio 2 dalyje numatyta tik galimybė, o ne pareiga valstybėms narėms netaikyti baudžiamosios atsakomybės tais atvejais, kai padedama neteisėtai atvykti į šalį siekiant suteikti humanitarinę pagalbą.

- 14 Numatant baudžiamąją atsakomybę už aptariamus veiksmus, tiek pagal Sąjungos reglamentavimo sistemą, tiek pagal nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus siekiama kovoti su nelegalių migrantų gabenimu ir jų išnaudojimu, įskaitant, kai tuo užsiima nusikalstami susivienijimai, kurie nedvejojami rizikuoja pačių migrantų gyvybėmis. Be to, siekiama užtikrinti, kad migracijos srautai vyktų organizuotu ir kontroliuojamu būdu.
- 15 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipia dėmesį į galimą prieštaravimą Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje įtvirtintiems kriterijams, kiek tai susiję su būtinumu ir proporcingumu, t. y. tinkama susijusių priešingų interesų pusiausvyra.
- 16 Šis teismas kelia klausimą, ar pagrįstai nenumatyta nebaudžiamumo pagrindo tais atvejais, kai padėjimo užsieniečiams neteisėtai atvykti į šalį veiksmai atliekami siekiant teikti humanitarinę pagalbą, apimančią sąlygų atitinkamam asmeniui sudarymą pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis, kaip antai teise į gyvybę ir teise į fizinę neliečiamybę, saugomomis pagal Chartijos 2 ir 3 straipsnius, teise į prieglobstį, saugoma pagal Chartijos 18 straipsnį, ir teise į šeimos gyvenimą, saugoma pagal Chartijos 7 straipsnį.
- 17 Šio teismo nuomone, į šių pagrindinių teisių apsaugą turi būti atsižvelgta nustatant pusiausvyrą, kuria turi būti grindžiama bendra imigracijos politika; vis dėlto minėtas teismas pažymi, kad tiek pagal Sąjungos reglamentavimo sistemą, tiek pagal Italijos teisės aktus egzistuoja disproporcija intereso kontroliuoti migracijos srautus apsaugos naudai, todėl taip pat yra be reikalo paaukojamos pagrindinės teisės.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pats Sąjungos teisės aktų leidėjas, Direktyvos 2002/90/EB 1 straipsnio 2 dalyje numatydamas galimybę valstybėms narėms nustatyti pateisinimą, grindžiamą humanitarine pagalba, patvirtina, kad šio nebaudžiamumo pagrindo nustatymas nebūtų kliūtis siekiant migracijos srautų kontrolės tikslų. Šis teismas taip pat pažymi, kad kai kuriose valstybėse narėse (pavyzdžiui, Suomijoje, Belgijoje, Ispanijoje) humanitarinės pagalbos tikslas jau įvairiais būdais pripažįstamas kaip nebaudžiamumo pagrindas.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad, nors tikslas kontroliuoti migracijos srautus yra svarbus ir teisėtas, vis dėlto pagal Sąjungos reglamentavimo sistemą (kaip ir pagal ją atitinkančius Italijos teisės aktus) jis įgyvendinamas netinkamai, nes neleidžiama taikyti nebaudžiamumo veiksams (padėjimo neteisėtai atvykti į šalį veiksams, kuriais siekiama teikti humanitarinę pagalbą), kuriais iš tikrųjų siekiama apsaugoti apsaugos vertas pagrindines teises.
- 20 Taigi atrodo, kad Europos teisės aktų leidėjo nustatyta reglamentavimo sistema pažeidžia pagrįstumo kriterijus, nes pagal ją leidžiama paaukoti apsaugos vertas pagrindines teises tais atvejais, kai tokia auka nėra būtina siekiant paties teisės aktų leidėjo siūlomų tikslų.

- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pakartoja, kad TUI 12 straipsnio 1 dalyje, kuri taikytina nagrinėjamoje byloje, nurodyta nusikalstama veika atitinka Sąjungos reglamentavimo sistemą, tačiau dėl pirma nurodytų priežasčių abejoja dėl jos atitikties Chartijoje įtvirtintiems pagrindiniams principams.
- 22 Pirma, neabejotina, kad kaltinamosios veiksmai objektyviai atitinka veiksmus, už kuriuos baudžiama kaip už TUI 12 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką.
- 23 Antra, pasak prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, tie patys veiksmai vis dėlto gali būti laikomi veiksmais, kuriais siekiama humanitarinės pagalbos tikslo, ir tai susiję su keliais aspektais: dviejų nepilnamečių, kurioms buvo grasinama kilmės šalyje, teise į gyvybę; dviejų nepilnamečių teise į prieglobstį, susijusia su kaltinamosios (kuriai tenka tėvų pareigos už vieną iš mergaičių, o kita mergaitė buvo perduota jos globai) pateiktu tarptautinės apsaugos prašymu; teise į šeimos gyvenimą, atsižvelgiant į motinystės ir giminystės ryšius tarp dviejų nepilnamečių, kurioms buvo padėta atvykti į nacionalinę teritoriją, ir pačios kaltinamosios (kuri yra atitinkamai motina ir teta).
- 24 Vis dėlto, net jeigu humanitarinės pagalbos tikslas būtų nustatytas nacionaliniame procese, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis Italijos teisės aktais, vis tiek turėtų nuteisti kaltinamąją, nes pagal TUI 12 straipsnio nuostatas nenumatyta atitinkamo nebaudžiamumo pagrindo.
- 25 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šiuo metu kaltinamajai nėra taikomos asmens laisvę ribojančios priemonės, vis dėlto prašo išnagrinėti bylą pagal pagreitiną procedūrą, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnį, nes joje keliami teisės aiškinimo ir galiojimo klausimai, kurie gali turėti tiesioginių pasekmių nagrinėjamuose baudžiamuosiuose procesuose, susijusiuose su panašiais atvejais, tiek pagal Italijos, tiek pagal kitų valstybių narių teisę, kuriuose kaltinamiesiems gali būti taikomos asmens laisvę ribojančios priemonės.